

Un pont entre la presó i la llibertat

La Llar Mercedària de Barcelona obre les seves portes als presos per adaptar-los al dia a dia fora les cel·les

26 setembre, 2016 - ESGLÉSIA DE BARCELONA

Jesús no es va oblidar dels presos. Podent evitar-ho, el Fill de Déu va triar passar per totes les etapes del procés penal: la detenció, el judici, la condemna i la humiliació, fins a arribar a la mort en Creu. Per mitjà de la seva actuació, Déu va manifestar a l'Església la necessitat de redimir el captiu, de tornar-li al pres la seva llibertat; necessitat que, posteriorment, es convertiria en la sisena obra de misericòrdia corporal. Amb gairebé 800 anys de recorregut, concretament des de 1218, els mercedaris construeixen el seu dia a dia al voltant d'aquesta obra de misericòrdia, que ha esdevingut el carisma de l'Orde de la Mercè.

Barcelona, són nou religiosos. Aquests pares mercedaris són presents en els centres penitenciaris de Joves de la Roca del Vallès, la Model, la secció de dones de Can Brians i Wad-Ras, on es dediquen a escoltar els presos i a acompanyar-los en el seu procés de reclusió. Però, a més, dirigeixen el Secretariat de Pastoral Penitenciària (SEPAP) i la Llar Mercedària, una casa amb deu places que acullen interns amb permís penitenciari i que actua de pont entre la presó i la llibertat.

Passar de llarg o involucrar-se?

“Durant aquest Any Jubilar, a les presons, es van realitzar grans canvis en la vida dels presos si els capellans realment responem al que el Senyor ens demana a cada un de nosaltres”, anuncia el P. Josep Maria Carod, coordinador del SEPAP i responsable del centre penitenciar de Joves de la Roca del Vallès. A poc a poc, i gràcies a diferents dinàmiques, es va preparant als presos per oferir-los el rostre de la misericòrdia i perquè, de manera conscienciada, traspassin la seva Porta Santa, la porta de la seva cel·la, per obtenir la indulgència plenària. Les dinàmiques que es duen a terme són senzilles com, per exemple, llegir la paràbola del fill pròdig que “a la presó és la millor posada en escena de l’amor del Pare i, quan s’explica, ningú parpelleja”, admet el P. Carod, que porta 18 anys donant la seva vida pels presos.

La misericòrdia envers els reclusos es tradueix, segons el P. Nacho Blasco, director de la Llar Mercedària, en la capacitat de baixar a la realitat de l’altre i descobrir la seva existència vital i, a partir d’aquí, caminar en aquest procés junts: “no sé si és patir amb o compadir”, vacil·la el sacerdot, que també posa en dubte el compromís dels cristians respecte als captius: “Hi ha una gran estigmatització social amb els reclusos i, si els cristians no posen perdó on cal, quin serà el nostre compromís?”. Aquesta mateixa actitud d’allunyament social per part dels catòlics la denuncia enèrgic el P. Carod: “Coneixem el capítol 25 de Mateu -el de les obres de misericòrdia- però quan vam arribar als presos pensem: ‘Si hi són, per alguna cosa serà’. ¿Perdó? Jesús no fa distinció i, en canvi, la comunitat cristiana sí. Quan s’arriba als presoners no es pensa com l’Evangeli, es pensa com la societat”.

Pensar i actuar com l’Evangeli

Els mateixos presidaris han de bregar diàriament amb aquest prejudici que s'ha creat socialment. “La gent té un mal concepte de nosaltres: per haver estat a la presó, ja ets el que ets sense saber els motius. Ets pres, ets dolent”, comenta Juliol, un reclús extremeny que des de fa un parell de mesos freqüenta la Llar Mercedària.

Redimir el captiu, per tant, no és únicament alliberar el pres sinó que es desgrana en múltiples accions: pensar en els reclusos des de l'Evangelí i descobrint en aquest germà el rostre de Crist; no catalogar-o estigmatitzar-los com fa la societat; pregar per ells (“Quantes vegades es resa pels presos en les peticions?”); estar disposats a acollir els que vulguin treballar; i, finalment, ajudar econòmicament a la pastoral penitenciària, ja que “volem que la comunitat respongui i ens ajudi que puguem repartir evangelis a les presons, a subvencionar els desplaçaments dels voluntaris, a finançar cases d'acollides per a presos”, admet el P. Carod. Totes aquestes accions misericordioses les posen en pràctica els voluntaris i els mateixos mercedaris però sembla que no tota la comunitat de creients les ha interioritzat: “Els catòlics i altres cures que no són mercedaris s'haurien d'aplicar més el conte i ser més humans”, etziba José, 1 expresidiari andalús que va deixar la Llar Mercedària fa un any i s'ha topat amb situacions de prejudici.

Jesús, present en la presó

Perquè ser presoner no es tria: “Ningú es lleva al matí i diu: ‘Vaig cometre un delictes’. És el final del camí d'una situació determinada. Si ho mires des d'aquí, amb respecte cap a les víctimes, t'adones que hi ha coses que han fallat prèviament i en què no vam estar presents com a societat”, explica el P. Nacho Blasco, que a més és psicòleg. Amb tot i això, i a diferència del que s'arriba a pensar, la vida a la presó destrueix l'autoestima de la persona i arrasa amb els seus hàbits alimentaris i de convivència. Així ho expressen múltiples presos, que asseguren que un cop s'entra a la presó “se t'acaba la vida, la persona i la justícia”. Una experiència que va més enllà del que es pugui arribar a explicar.

En aquesta situació tan extrema, l'ésser humà tendeix o a allunyar-se o a acostar-se a Déu. “A la presó, la fe t'ajuda a tirar cap endavant i a estar en pau amb tu mateix”, apunta Josep. Per a tots aquells reclusos que diuen sí a Jesús, els pares mercedaris preparen -dins dels

centres penitenciaris en els quals estan presents- catequesi i eucaristies. I, per a tots els altres, organitzen activitats fixes al llarg de la setmana com un grup de teatre, arteteràpia, tallers d'enregistraments de veu per a les famílies... A més de ser dinamitzadors, la missió principal dels mercedaris és saber escoltar i ser - segons la situació- pedagogs, psicòlegs, pares, avis o sergents: tot i així, en totes elles, estar amb els captius en tot moment.

La confiança de la llar i de la família mercedària

Un cop els presos obtenen el segon o tercer grau o la llibertat condicional poden accedir, si hi ha places, a la Llar Mercedària per derivació de serveis socials. L'objectiu és possibilitar que reclusos que no tinguin recursos o contactes familiars a Barcelona puguin viure amb els mercedaris i compartir la seva vida. "No és un recurs assistencial, ja que compartim la nostra casa i la nostra vida: obrim el que som, el nostre treball, la nostra economia, la nostra taula, amb la confiança que se sentin a casa. És una llar de portes obertes, som una família nombrosa i la idea és acompanyar els processos de reinserció d'aquestes persones i, com a fills de Déu, que tinguin la possibilitat de recuperar la vida que van deixar aparcada abans d'entrar a la presó", explica el P. Nacho, director de la Llar Mercedària. Entre els pares mercedaris i els residents es crea un vincle de confiança i amistat molt forta: "Per part dels pares, mai m'he sentit jutjat. Et donen una confiança que no puc descriure-la i m'han aportat seguretat, molta seguretat", afegeix Josep, que va deixar la llar fa un any.

Des de 1972, la casa dels pares mercedaris actua com a pont entre l'estada a la presó i la llibertat i independència de l'ex reclus. Allà, els captius poden participar de la vida familiar i, a través de Càritas, es crea una xarxa més extensa que, sobretot gràcies al servei d'orientació laboral, dona sortida a situacions personals complicades. José va estar a la Llar Mercedària durant tres anys i va haver d'abandonar per deixar pas a altres companys. Tot i així, el troba molt a faltar: "Ets aquí com si estiguessis en una família i t'habitues a això i després costa tocar el dos. El que tingui l'oportunitat que no la desaprofiti perquè aquí t'ofereixen tot. Jo, per mi, mai hagués marxat", lamenta Josep.

Pel bon funcionament de la casa, cal que els residents compleixin unes normes com parar la taula, baixar les escombraries o avisar si no vindran a menjar. Cada un té una tasca

assignada per als caps de setmana i així assumeixen responsabilitats que els va preparant per quan s'independitzin. Una manera de fer que bé saben valorar els residents de la Llar Mercedària, com Julio, que tan sols fa dos mesos (que ...): "Et tracten molt bé, es preocupen de tu, de com ets, de com ho portes ... No ens donen motius per queixar-nos. Ben al contrari, que segueixin com van que, per a mi i per a tots, van genial".

800 anys al costat dels presos

Sant Pere Nolasc va fundar, el 10 agost 1218 i davant el bisbe Berenguer de Palou, l'Ordre de la Mercè a l'altar de la Catedral de Barcelona. L'Ordre va néixer per redimir els cristians captius que estaven en mans de musulmans. Per dur a terme la seva tasca, els frares es quedaven com a ostatges a canvi dels cristians, donant la seva vida si calgués. No és estrany, per tant, que els mercedaris es comprometin amb un quart vot -afegit als tradicionals de pobresa, obediència i castedat de les altres ordres-: el d'alliberar a altres més febles en la fe encara que la seva vida perilli per això.

Des de 1259, els pares mercedaris van començar a difondre la devoció a la Mare de Déu de la Mercè, estenent-la per tot el món. El culte a aquesta Verge es va difondre molt aviat per Catalunya, on va esdevenir la patrona del territori.